

תורת הבית

הארוך והקצר

להרב רבנו שלמה ב"ר אברהם בן אדרת זללה"ה

ועליו

משמרת הבית

לרבנו הרשב"א ז"ל

בדק הבית

להרב רבנו אהרן הלוי זללה"ה

ע"פ כתבי יד והדפוסים הראשונים

עם ביאור בשם

ברכת הבית

הכולל: הערות, ציונים וביאורים לתורת הבית הארוך ובדק הבית ומשמרת הבית, וביאור ארוך ומקוץ לתורת הבית הקצר

מאת

חיים גדלי' במהר"ר מרדכי סנדר ז"ל צמבליסט

ונלוה עליו

ספר שלום הבית מכתב יד

מאת הרב מהר"ר מנחם קזים זללה"ה

חבנו לתוך את דברי הרא"ה בדר"ה מהשנת משנה"ב

בן נסקי בסך זה שער המים הארוך והקצר להרשב"א ז"ל

ברך ו'

כולל כל הלכות גדה וטבילה ומקואות

תל-אביב תשס"ו

השער השלישי הווסתות.

כל אשה, בין שיש לה ווסת קבוע בין שאין לה ווסת קבוע, אינה אסורה לבעלה דבר תורה עד שתראה, או עד שתרגיש שיצא הדם לבית החיצון, שנאמר (ויקרא ט"ו): דם יהיה זוכה בבשרה. חכמים עשו סייג לדבר ואסרוה כל אותה עונה שהיא למודה לראות בה, בין שיש לה ווסת קבוע בין שאין לה ווסת קבוע. במה דברים אמורים בגדולה אבל מי שלא הגיעה לימי הנעורים ולא הביאה סימנים, אינה חוששת לווסת שאינו קבוע. וכמה עונה, או יום או לילה. כיצד, היתה למודה לראות ביום אסורה כל היום, היתה למודה לראות בלילה אסורה כל הלילה (א).

ברכת הבית

אסמכתא, וכמש"כ רבנו בארוך לעיל עמ' י"א, ועיי"ש בברכה ומשה"ב.

ומ"ש "בין שיש לה ווסת קבוע בין אין לה ווסת קבוע", מבואר בגמ' ס"ד א': שאין האשה קובעת לה ווסת עד שתקבענה ג' פעמים, א"ר פפא לא אמוך אלא למקבעה אבל למיחש לה בחדא זימנא חיישא (שאם ראתה ביום ט"ו פעם אחת חוששת לט"ו הבא ולא תשמע. רש"י) מאי קמ"ל תנינא וכו', עיי"ש.

ומ"ש "אבל מי שלא הגיעה לימי הנעורים וכו' אינה חוששת לווסת שאינו קבוע", נלמד ממ"ש ט' ב': ת"ר תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה דיה שעתה שניה דיה שעתה שלישית הרי היא בכל הנשים ומטמאה מעת לעת. ומזה למד רבנו דה"ה לענין לחוש לווסתה, דב' פעמים הראשונות כשם שלענין טהרות דיה שעתה ה"ה שאינה חוששת לווסתה. ורק אחר ג' פעמים דמטמאה מעת לעת הרי היא קובעת ווסת. וכן מפורש בד' רבנו בארוך לקמן עמ' כ"ו שלמד דיני ווסתות מדין דיה שעתה, וכמש"כ הב"י סי' קפ"ט סוף ד"ה "לשון הרשב"א", עיי"ש.

ומ"ש "שלא הגיעה לימי הנעורים ולא הביאה סימנים", הוא בגמ' ה' א': ואימתי הגיע זמנה לראות משהגיעו ימי הנעורים, ופרש"י "שהביאה שתי שערות או בת י"ב שנה ויום אחד ואעפ"י שלא הביאה שתי שערות". אך רבנו לקמן בארוך עמ' נ"ד חולק עליו וכתב דתרווייהו בעינין: י"ב שנה ושתי שערות. ולפי"ז מ"ש רבנו כאן "ולא הביאה סימנים", הוא כמו "או לא הביאה סימנים".

ומ"ש "וכמה עונה יום או לילה", כן איתא בע"ז ע"ה א', עיי"ש. וכ"ה בנדה ס"ג ב' וברש"י שהבאנו לעיל.

מודים לזה, וכפשטות ד' רבנו בארוך, וכנ"ל. וכן דעת הגר"ח מוולוז'ין וכנ"ל.

ועם האמור דברי רבנו כאן מבוארים. ומ"ש "כגון שאמרה וכו' שלא הייתי בכריאותי", נקט האמתלא שהובאה בתוס' שם כתובות כ"ב ב' בשם הירושלמי: אמרה ליה אתמול לא הוות בי חילא וכו', עיי"ש.

(א) מ' א' במשנה: כל הנשים מטמאות בכית החיצון (מכי אתא דם לבית החיצון אע"ג דהעמידוהו כותלי רחמה. רש"י) שנאמר דם יהיה זוכה בבשרה (משמע בתוך בשרה. רש"י). מבואר דעכ"פ צריך שתרגיש שיצא הדם לבית החיצון, אבל בלא"ה אינה אסורה. ומ"ש רבנו "עד שתראה או עד שתרגיש", אין כוונתו דראיית דם אוסרת מן התורה אף בלא הרגשה, דהא בגמ' נ"ד ב' אמרו דאינה אסורה מן התורה עד שתרגיש בבשרה, ודעת רבנו שאפילו ברי לנו שהדם בא מהמקור, כל שלא בהרגשה אינה אסורה מן התורה, כמבואר בח"י רבנו נ"ח א' ד"ה אלא אפילו קרקע, וכ"מ בד' רבנו בכמה דוכתי (עי' פרדס רמונים פתחי נדה דף י' א') אלא כוונתו "עד שתראה" בהרגשה, או אפילו לא ראתה אלא הרגישה שיצא הדם לבית החיצון. וכבר כתבנו על כך בהערותינו לארוך, עיי"ש.

ומ"ש "חכמים עשו סייג לדבר ואסרוה כל אותה עונה וכו'", הוא בגמ' ס"ג ב': והתניא והזרתם את בני מטומאתם מכאן אמר ר' יאשיהו אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לווסתן, וכמה אמר רבא עונה. מאי לאו עונה אחריתי (דאם ווסתה ביום אסורה כל היום וכל הלילה שלפניו. רש"י) לא אותה עונה. ודעת רבנו דכל האיסור אינו אלא מדרבנן ודרשא דהזרתם היא